

ההמונים, שהתקהלו ברחוב כאשר הודיע „העולם הזה” על המעצר שאלו:

מים מפני הסיכון הבטחוני שבמעמדו של בר.
 „מה עלה בגורלן של אזהרות אלה? מי בתן אותן? מי החליט באלו צעדים יש לנקוט? בישראל קיים איש אחד היודע הי כלי המחליט על הכל, המכריע בכל. שמו דויד בן-גוריון. איש זה קיבל את אזהרות שירותי הבטחון שלו, והוא החליט להתעלם מהן. אחד מחסידי הגדולים של דויד בן-

גוריון אמר השבוע: בכל מדינה אחרת היה שר הבטחון מתפטר מיד אחרי מיקרה חמור כזה.
 „לא נשאר לנו אלא להצטרף בפה מלא לקביעה זו, ולהפכה לדרישה חד-משמעית.” אבל דויד בן-גוריון לא התפטר. פעולתו היחידה בהקשר זה, באותם הימים, היתה — להופיע בפני מרות הבחירות של מפא”י, כדי להסביר כיצד לשלב את גילוי המרגל בר במסע התעמולה של המפלגה, בבחירות לכנסת החמישית.
 גם סגנו, שמעון פרס, לא הראה כל סימן כאלו נוגעת בו הפרשה בכל צורה שהיא. הוא הסתפק בניסוח הודעה מתחסת ל-עיתונות, בה הוגדר בר כעובד זמני של משרד הבטחון, פקיד העוסק ביצירה ספרונית כלשהי, וזאת, על אף העובדה ששמעון פרס הוא אשר שידך בין בר לבין בן-גוריון. הוא אשר שיתפו בישיבות הסגל הבכיר של משרד הבטחון. בקבלת הפנים לראשי נאט”ו, ובשליחויות שונות, רשמיות למחצה.

„תנו לשופטים לחקור בעניין”

היתה, כמובן, תשובה מוכנה בפי כל האחרים לכשלון הבטחוני — כל אלה ש-עמדו מאחורי בר בשלבים הגבוהים ביותר של מערכת הבטחון. הם אמרו: „יש חקירה. יתקיים משפט. בינתיים העניין הוא טוב וידיעה.”

כלומר: „תנו לשופטים לחקור את כל פרשה עד תום, לקבוע את קולר האשם על כל מי שהינו אשם.” על כן גם לא הועלתה הפרשה החמורה לדיון בכנסת או באחת מן ועדותיה. כולם חיכו שהשופטים יאמרו את שלהם. עתה כבר גמרו השופטים את מלאכתם.

האחרים לכשלון הבטחוני החמור, הרי לפחות פתח פתח רחב לעריכת חקירה כזו. קבעו השופטים בפסק-הדין:

„בר היה איש משרד הבטחון, קצין ותיק בצה”ל, היסטוריון צבאי ומרצה למדעי הצבא באוניברסיטה — וסקרנותו בכל הי נוגע לצבא ישראל ולצבאות זרים היתה לכאורה מיקצועית-לגיטימית. והא ראיה, ש-איש מבצעי הסודות, בארץ ובחוץ-לארץ, לא מנע מאתו כל ידיעה שהוא ביקש, וכל איסופיו נעשו במהלך הרגיל של עבודתו ועיסוקיו הגלויים והידועים.”

כלומר: בהיותו איש מערכת הבטחון, יש לו, כמו לכל אדם אחר, השייך למסגרת בטחונית, אחרים ישירים ומגודרים.

ועוד: „הוכח כי בר הוזהר מפורשות על-ידי אנשי שירות הבטחון, שהאדם אשר אתו הוא מקיים מגע הוא סוכן זר ויש להפסיק כל מגע עמו.”

„בר בוודאי צחק מזה”

יומיים אחרי מתן פסק-הדין החליטה סיעת חרות בכנסת לנצל את הפתח הרחב שפתחו לפניו השופטים. היא הגישה הצעה דחופה לסדר היום, כדי לדרוש הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית, לבדיקת חלקם של שירותי הבטחון — והממונים עליהם — בכל פרשת בר.

הסביר התכסיסן המבריק של תנועת ה-חרות, ח”כ ד”ר יוחנן בדר: „אומנם לא תמיד מתחשבים חברי כנסת בכך, שעניין נמצא בטיפולו של בית-משפט. אבל בפרשה הזאת — החלטנו לחכות. עכשיו קבעו הי שופטים כי הש.ב. הוזהר את בר לפני ש-עצר אותו. בר בוודאי צחק מזה, יחד עם איש-הקשר שלו!”

אלא שבדר עצמו לא ראה שום מקום ל-צחוק. הוא התחנן לשאול השבוע בכנסת,

המקורות, ביחוד שאנשי-בטחון כה רבים חשבו את בר למוחמה ומדריך נקי מכל חשד?

● ואם לא הוזהר הש.ב. את הממונים עליו — לשם מה הוזהר דווקא את בר ולא את האחרים לו?

● והעיקר: אם הוזהר דויד בן-גוריון על-ידי הש.ב., כי איש-סודי ובן-חסותו יש-ראל בר חשוד בריגול — מדוע לא פסק על מעצרו המידי, אלא נתן לו להמשיך ו-לפעול?

● ובמיקרה זה — האם אינו חייב לשאת באחריות על כשלון זה?

לגמרי במיקרה התפוצצה בשבועות האחר-רונים פרשה דומה באנגליה. פקיד האדמיר-ליות נתגלה כמרגל לטובת הסובייטים. תוך כדי בירור משפטי של אשמתו, התעורר חשד כי סגן-השר הממונה על אותו פקיד התייחס בידיות סלחנית מדי אל המרגל. כמה סערה בבית-הנבחרים, כאשר דרשו רבים שהממונה יתן את הדין. ראש הממש-לה עצמו הקדים את דרישת האופוזיציה, הודיע על הקמת ועדת-חקירה מיוחדת ל-בדיקת אחריותו של הממונה.

האם אפשרי הדבר גם בישראל? האם תוקם ועדת-חקירה פרלמנטרית, שתבדוק את הלקויים הבטחוניים החמורים שהתגלו ב-פרשת בר, ותחייב את האחרים להם ל-הסיק את המסקנות?

ד”ר בדר עצמו לא היה לגמרי אופטימי. הוא האמין אומנם, כי הדבר יועבר לאחת מהועדות הכנסת, לדיון נוסף. אולם אין כל בטחון, שהתוצאה תהיה חקירה פרלמנט-רית חסרת-פניות. הוא נזכר בפעולה המו-הירה שניהל, יחד עם ח”כ חנוך רוביץ ה-מנוח, בפרשת סובלן. אלא שהפעם אין שום עילה לחקור את הפרשה באחת מ-הועדות הכנסת, ללא החלטתה המפורשת של המליאה.

בדר כסוף-השיער נתן למשקפיו לגלוש על אפו ולחש: „חסר לי חנוך. פעמים רבות עוד נרגיש, העם הזה ואני, בחסרונו של חנוך רוביץ.”

מתי האחר-אני?

וכך, על סף התחלת הדיון בכנסת, הס-תמנה האפשרות שפרשת בר תרד לטימיון מבלי שיתגלו כל סודותיה: סודותיו הי-אישיים המרתקים של ד”ר בר המיסטורי — וסוד כשלונם של הממונים עליו.

בכל הרצינות:
 ● האם הוזהר הש.ב. גם את הממונים על בר?
 ● אם כן — אילו מסקנות הסיקו הי-ממונים, ומה עשי כדי לבדוד את בר מכל

לעומת זאת, הצליח בר להוכיח כי שמו באמת ישראל בר וכי הוא זכאי לשאת את התואר „דוקטור”.
 אבל גם במיסגרת מצומצמת זו של חקי-רת הנסיבות האישיות, לא הצליח בית-המשפט למצות את הבירור עד תום. הוא לא נתן תשובה, למשל, לשאלה: מדוע הפך ישראל בר למרגל? האם נשתל בהגנה עוד מימיו הראשונים בישראל? האם דחפו אותו אידיאלים שמאלניים להתקשר עם המעצמה הזרה? או שמא הסתבך ברשת הריגול שלא מרצונו?
 כי נקודות אלה, בעצם, לא נגעו לשאלה המשפטית היבשה, באם ישראל בר אשם בריגול אם לאו.

על אחת כמה וכמה, שבית-המשפט לא נגע באספקט הרחב יותר של הפרשה. וזהו דווקא האספקט החשוב ביותר. בית-המשפט לא שאל ולא קבע מי הם האחרים למעשיו של בר. הוא לא הסיק מסקנות לגבי עני-לותם או חידלונם של שירותי הבטחון ושל הממונה עליהם. כי דבר זה נמצא מחוץ ל-סמכותו של בית-המשפט, ומחוץ למיסגרת המשפטית של פרשת בר. עניינים אלה לא הובהרו במסגרת הדיון המשפטי.

כל אלה שצעקו: „תנו לבית-המשפט לק-בוע” ידעו מה שהם עושים. הם ביקשו בזאת להסתתר מאחורי גלימת השופטים הנכבדים, להרחיק מעליהם את ההאשמות החמורות של הפקרת בטחון המדינה. הם קיח, כי כעבור זמן תישכח אחריותם, וכי דעת-הקהל תסתפק בכך שישראל בר יישלח לבית-הסוהר.

„איש לא מנע ממנו כל ידיעה”

אלא שגם אם בית-המשפט העליון לא ערך חקירה מדוקדקת, כדי לקבוע מי הם

ועתה, עם מתן פסק-הדין הסופי, תברר הכנסת את אחריות בן-גוריון